

О.М. Садовська

к.ю.н., доц.

НАБУТТЯ ГРОМАДЯНСТВА ЗА ЄВРОПЕЙСЬКОЮ КОНВЕНЦІЄЮ ПРО ГРОМАДЯНСТВО 1997 РОКУ

Європейське право в питаннях набуття громадянства виходить з того, що, згідно ст. 15 Загальної декларації прав людини та п. 3 ст. 24 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, ніхто не може бути позбавлений свого громадянства і нікому не може бути відмовлено в праві змінити громадянство. Держави повинні встановлювати гарантії для запобігання випадків безгромадянства, надаючи громадянство особам, які в іншому ви-

падку можуть залишитися без громадянства та або народилися на території відповідної держави, або один з батьків – громадянин цієї держави [3, 4]. Держави повинні також запобігати безгромадянству через втрату або позбавлення громадянства. [8]

Тому на сьогоднішній день право на громадянство в європейських країнах не тільки проголошується, а й досить строго регламентовано різними резолюціями і конвенціями. А дотримання цього права з боку держав контролюється Радою з прав людини та Управлінням Верховного Комісара ООН з прав людини. На європейському континенті таку роль виконує Рада Європи, яка взяла на себе тягар впровадження міжнародних стандартів і врегулювання колізій національного права в галузі громадянства.

На національному законодавчому рівні кількість актів в області прав людини величезна – від Конституції України, різних законів, кодексів до Стратегії України в області прав людини 2014 г. Питання громадянства в Україні регулює Конституція [1], Закон України «Про громадянство України» [5] та ін. На європейському рівні – Європейська конвенція про захист прав та основних свобод 1950 р. [6], Європейська Конвенція про громадянство 1997 р. [2] та актуальна сьогодні для нас в світлі євроінтеграції України Європейська хартія прав і основних свобод людини 2002 р. [7].

Виходячи з норм Європейської конвенції про громадянство 1997 р., яку Україна ратифікувала в 2006 р., правом на придбання громадянства ex lege володіють перш за все діти: а) діти, один із батьків яких на час народження цих дітей має громадянство держави-учасниці, за винятком будь-яких випадків, що можуть бути передбачені у її внутрішньодержавному праві для дітей, які народилися за межами держави. Стосовно дітей, батьківство яких встановлюється шляхом визнання, у судовому порядку або шляхом подібних процедур, кожна держава-учасниця може передбачити, що дитина набуває її громадянства за процедурою, яка визначається її внутрішньодержавним правом; б) знайдені на її території немовлята, які інакше стали б особами без громадянства; в) народжені на її території діти, які при народженні не набувають іншого громадянства. Таке громадянство надається ex lege при народженні або в подальшому дітям, які є особами без громадянства, на заяву, що подається до відповідного органу безпосередньо дитиною чи від її імені у спосіб, встановлений внутрішньодержавним правом держави-учасниці. Така заява може бути подана за умови законного та постійного проживання заявника на її території упродовж періоду, який не перевищує п'яти років і безпосередньо передує поданню заяви.

Правом на набуття громадянства володіють особи, які законно та постійно проживають на території держави-учасниці. Європейська Конвенція, встановлюючи умови натуралізації, зобов'язує держави передбачати ценз осіло-

сті, який не перевищує десять років до подання заяви. Кожна держава-учасниця у своєму внутрішньодержавному праві спрощує процедуру набуття її громадянства для таких осіб: а) другий з подружжя, що перебуває у шлюбі з її громадянином; б) діти одного з її громадян, стосовно яких передбачені винятки, зазначені у підпункті «а» п. 1 ст. 6; в) діти, один із батьків яких набуває чи вже набув її громадянства; г) діти, усиновлені одним із її громадян; д) особи, що народилися на її території та законно і постійно на ній проживають; е) особи, що законно і постійно проживають на її території упродовж певного періоду, який розпочався до досягнення ними 18 років, причому тривалість цього періоду визначається внутрішньодержавним правом відповідної держави-учасниці; є) особи без громадянства та особи, визнані як біженці, що законно та постійно проживають на її території.

Треба відзначити, що текст Конвенції передбачає і право на поновлення у громадянстві у випадках та за умов, що передбачені у її внутрішньодержавному праві, кожна держава-учасниця спрощує процедуру поновлення у її громадянстві своїм колишнім громадянам, які законно та постійно проживають на її території [2, ст. 9].

На відміну від міжнародно-правових багатосторонніх документів, які стосуються громадянства, на сьогоднішній день Європейська конвенція 1997 р. про громадянство – єдиний документ, який утримується від осуду множинного громадянства, натомість наголошуючи в преамбулі «бажаність пошуку належних рішень для наслідків множинного громадянства і, зокрема, щодо прав і обов'язків множинних громадян» [2, преамбула]. У своїх оперативних положеннях Конвенція вимагає від держав дозволяти множинне громадянство в разі дітей, що народилися з цим статусом, і в разі осіб, що автоматично набувають громадянство за шлюбом. Вона передбачає, що держави не можуть припинити перше громадянство в якості умови натуралізації, якщо таке припинення неможливо для людини.

Таким чином, в Європі склалися певні стандарти, закріплені Європейською конвенцією 1997 р. про громадянство, яка може являти собою вододіл між минулими концепціями і майбутніми, формуючи основу для створення більш широкого захисту права на громадянство.

Література:

1. Конституція України [Електронний ресурс]: Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1998 р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254>. – Назва з екрана.
2. Європейська конвенція про громадянство [Електронний ресурс]: Конвенція №ETS/N166 від 06.11.1997 р. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_004. – Назва з екрана.

3. Загальна декларація прав людини [Електронний ресурс]: Декларація від 10.12.1948 р. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015. – Назва з екрана.
4. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права [Електронний ресурс]: Пакт від 16.12.1966 р. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_043. – Назва з екрана.
5. Про громадянство України [Електронний ресурс]: Закон України № 2235-III від 18.01.2001 р. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>. – Назва з екрана.
6. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод 1950 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_004. – Назва з екрана.
7. Хартия основных прав Европейского Союза. Торжественная прокламация (Ницца, 7 декабря 2000 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_524. – Название с экрана.
8. Право на гражданство [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.ohchr.org/RU/Issues/RuleOfLaw/Pages/RightNationality.aspx>. – Название с экрана.